

بافت تاریخی شوشتر در دوره اسلامی

قاسم کریمی

گروه باستان شناسی و تاریخ، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، شوشتر، ایران

Gkarimind@yahoo.com

دکتر حسن درخشی

گروه باستان شناسی و تاریخ، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، شوشتر، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۸/۳۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۱/۵)

چکیده:

اصولا دو عامل آب و هوا (اقلیم) و سنتهای فرهنگی در خلق اعجاز های معماری در هر منطقه ای نقش اساسی را ایفا می کنند. شوشتر نیز با داشتن سابقه طولانی استقرار و شهر نشینی از این قاعده مستثنی نیست. مطالعه طبیعت منطقه نشان از وجود امکانات و شرایط مناسب برای یک استقرار است. رودخانه کارون، کوههای بلند و رشته کوه زاگرس، دشت حاصلخیز که برای سکونت های اولیه نقش داشتند شوشتر را تبدیل به شهری مهم و قطبی تجاری نمود. تداوم عناصر معماری از دوران ایلام باستان و خلق عناصر جدید در این منطقه به عنوان الگوهای معماری در سایر مناطق بکار گرفته شد. تابستان نشین، زمستان نشین، اندرونی، بیرونی، خواجه نشین، شاه نشین، شبستان، از جمله بخشهای مختلف معماری در شوشتر می باشد. قطعا فرهنگ نیز در نوع ساخت و فرم بناها بی تاثیر نبوده است و در کل ما تلفیقی از فنون مهندسی معماری با فرهنگ بومی منطقه را شاهدیم و این مقاله پژوهشی است بر وضعیت ابنیه و بافت تاریخی شوشتر بر اساس منابع تاریخی و مشاهده و ثبت ویژگی های معماری بومی شهر که مورد کنکاش قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: شوشتر، اقلیم، فرهنگ بومی، بافت تاریخی.

مقدمه

شوشتر در ۸۰ کیلو متری شمال شهرستان اهواز قرار گرفته و از شمال به گتوند، از شرق به مسجد سلیمان و از غرب به شهرستان دزفول منتهی می شود. شوشتر تا سال ۱۳۰۴ یعنی زمان به قدرت رسیدن رضاخان پهلوی مرکز حاکم نشین خوزستان بوده به همین دلیل نسبت به سایر شهرهای خوزستان دارای بافتی گسترده تروغنی تراست.

شوشتر در استان خوزستان یکی از کهن ترین مکانهایی است که در آن آثار زندگی و حیات به دست آمده است، بافت مسکونی و قدیمی آن یکی از بی نظیر ترین و گسترده ترین مراکز مسکونی جهان می باشد. شوشتر به دلیل اهمیت آن همواره مورد توجه حاکمان و دولتمردان بومی و منطقه ای بوده، تا جائی که این شهر تا زمان پهلوی اول مقر حاکم نشین خوزستان بوده است. منابع و متون تاریخی که از سیاحان و جهانگردان از جمله دیولافوا، هنری لایارد، بارون دوبد و... موجود است جمعیت و تراکم شهر، نژاد و قبایل، اقتصاد، فرهنگ و آداب و رسوم مردم منطقه را توصیف کرده که از لحاظ بررسی های تاریخی و مردم شناسی حائز اهمیت فراوانی است.

با توجه به اهمیت عناصر معماری هر منطقه و مصالح مورد استفاده در آن جهت شناسایی و معرفی ویژگی های خاص معماری بومی مناطق گوناگون و احیا سنت فرهنگی جهت رشد و بالندگی و شکوفایی فرهنگ و تمدن ایران لزوم توجه به بافت قدیم شوشتر را بیش از پیش آشکار می نماید.

بخش اصلی و عمده بافت قدیم شوشتر از شمال به رودخانه کارون، از شرق به نهر گرگراز جنوب تا خیابان شهید رجائی و از غرب تا مسجد جامع شوشتر محدود می شود. بافت قدیم شوشتر شامل بخشهای

متعددی از اشکال معماری است که اجتماع کلی این اشکال در طول تاریخ تشکیل یک هسته اصلی و مسکونی رادرکنار بخشهای عام المنفعه مانند بازار، کاروانسرا، آب انبار، حمام، آسیاب و مجموعه پراکند ای از بناهای مذهبی مانند مسجد جامع، مساجد محله ها، بقعه ها، حسینیه ها، امام زاده ها و مکانهایی که جنبه مذهبی دارند باعث می شده است. در این مقاله به ماهیت و چگونگی رشد و تحول بافت قدیم و اشکال گوناگون عناصر معماری شوشتر پرداخته شده است.

شوشتر در برخی از متون تاریخی

مطالعه بافت تاریخی شوشتر مستلزم جمع آوری اسناد و مدارکی است که در متون و کتب تاریخی به دست ما رسیده است و شناخت مارا از بناها و ویژگی آن ها کامل تر می کند. حاج نجم الملک که در زمان ناصرالدین شاه قاجار به خوزستان ماموریت یافته بود در سفر نامه اش می نویسد: «در شوشتر حمام بیست باب، مسجد جامع بزرگی از بناهای بنی عباس خیلی عالی و معتبر، خطوط کوفی بسیار در او نقش شده عمارتش از سنگ تراشیده است...» [نجم الملک، ۱۳۶۲، ص ۲۵].

در کتاب فردوس در خصوص بناهای موجود در بافت تاریخی شوشتر و حتی تعداد آنها چنین آمده است: «شوشتر امروزی دارای سه هزار باب خانه، پانزده هزار سکنه، یک هزار باب دکان، پنج باب کاروانسرا، چهار باب تیمچه، سیزده باب حمام، هشت مسجد بزرگ و شصت مسجد کوچک و چهل و هشت بقعه متبرک در داخل شهر است و سه باب دبستان و ده باب مکتب و شش باب مدرسه قدیمی مشرف به انهدام و دو دره باغ مشجر و سی حجره آسیاب بسیار

مسجد ساخته نشده و این منار از غرایب ابنیه است و منار به این ارتفاع کمتر دیده شده است (جزایری ۱۳۸۸، ص ۸۹).

ویژگی های بافت تاریخی شوشتر:

- ۱- متراکم بودن و غیر منظم بودن کوچه ها.
- ۲- باریک بودن کوچه ها و بلندی دیوار ها.
- ۳- وجود ساباط های متعدد.
- ۴- قرار گرفتن بر روی یک صفحه و بستر سنگی از نوع رسوبی.
- ۵- داشتن دروازه و پل جهت گذر.
- ۶- حصار و خندق پیرامون جهت حفاظت از شهر.
- ۷- استفاده از مصالح خشت، آجر، سنگ، ملات گل و گچ.
- ۸- گستردگی و وسعت بالا.
- ۱- ویژگی بافت قدیم شوشتر فشرده بودن و متراکم بودن آن پیرامون خیابان های اصلی است. کوچه ها بدون داشتن خطی منظم و عمدتاً به صورت پیچ در پیچ ارتباط بین بخشهای مختلف بافت را میسر می سازند. همچنین منازل اشخاص به لحاظ موقعیت اجتماعی خاص به صورت ساده و یا با اتاق های متعدد و تزیینات معماری جلو گر است. متراکم بودن بافت های کهن در معماری سنتی ایران باعث دفع گرما و سرما نیز می شده است.
- ۲- تنگ بودن کوچه ها به لحاظ متراکم بودن بافت می باشد. دیوار های منازل که رو به کوچه با ز می شوند دارای بلندی و ارتفاع نسبتاً زیاد است. تنگ بودن کوچه ها و بلندی دیوار ها باعث می شود که در تابستان ها نور خورشید بر روی عابرین نتابد و خود به خود ایجاد سایه نماید. علاوه بر این بلندی دیوار ها امنیت لازم را برای اهالی منازل فراهم می کند.

قوی می باشد» (مرعشی، ۱۳۷۸، ص ۱۵). شوشتر به دو بخش عمده تقسیم شده بود که هر کدام از آنها دارای محله های متعددی بودند این دو بخش به دستا و گرگر معروف بودند. آقای محمد باقر نیرومند مولف معاصر اهل شوشتر در کتابش می نویسد: «شهر شوشتر در قدیم دارای دو بخش بوده به نام (دستوا) و (گرگر) که بخش گرگر در مشرق شهر و دستوا مغرب و جنوب آن بوده است. بعد ها معلوم نیست از چه تاریخی نام این دو بخش به حیدر خانه و نعمت خانه تبدیل شده است که بخش شرقی (گرگر) را حیدر خانه و بخش غربی (دستوا) را نعمت خانه نامیده اند» بخش حیدر خانه شامل ۱۰ محله به این شرح از شمال به جنوب شامل:

- ۱- اشکفتی ۲- شاه زید ۳- کوی عبدالله بانو ۴- تراخی ۵- قبیلی ۶- کهواز ۷- سید قاسم ۸- کاکاعید ۹- میدان شیخ ۱۰- دکان شمس
- بخش نعمت خانه از شمال به جنوب شامل: ۱- کندال ۲- موگهی ۳- سید محمد شاه ۴- سید صالح (نیرومند، ۱۳۸۴، ص ۹) در کتاب شوشتر در سفرنامه ها، خاطرات و کتب جغرافیایی به نقل از ابن بطوطه چنین آمده است: سر انجام به شهر تستر (شوشتر) رسیدیم که در قلمرو اتابک و سرحد بین دشت و کوهستان است. این شهر محاسن زیاد و بازار های معتبر دارد و از شهر های قدیمی است. سهل بن عبدالله منسوب به این شهر می باشد. (پور بختیار، بهنیا، ۱۳۹۲، ص ۹). در کتاب تذکره شوشتر می خوانیم: در دار المومنین شوشتر مساجد و بقاع الخیر بسیار است و قدیمی ترین مساجد مسجد جامع است و آن در ایام خلفای بنی عباس بنا شده و مسجد در اصل چوب پوش بود به همین شاه چوب هندی که منبر و منظر ساخته اند و منار گویند که با اصل

اسامی ومحل قرار گرفتن این دروازه ها به شرح زیر است:

۱- دروازه مپاریان درمحل کلاه فرنگی فعلی درشمال شهر که بعضا برج کلاه فرنگی را به عنوان یکی از ستون های دروازه شهر نیز می دانند.

۲- دروازه منتهی به پل شادروان درکنار پل جدید که راه ارتباطی شوشتر به دزفول می باشد..

۳- دروازه لشکر درجنوب شوشتر درکنار پل لشکر وامام زاده عبدالله که به عسکر مکرم منتهی می شده است.

۴- دروازه گرگر برروی نهر وپل بند گرگر درشرق شوشتر.

۵- درجنوب شرقی شوشتر درمحل برج عیار برروی نهر گرگر.

۶- دروازه موسوم به آدینه درغرب شوشتر.

لازم به توضیح است که درحال حاضر هیچ گونه اثری از دروازه ها باقی نمانده است. وتنها آثار پل بند های شادروان، گرگر، بند میزان، برج عیار قابل مشاهده می باشد، حتی یکی از این پل ها به نام پل بند گرگر درشرق شوشتر مورد استفاده گسترده می باشد.

۶- پیرامون بافت قدیم شوشتر را جهت حفاظت وامنیت بیشتر خندق وحصاری ایجاد کردند که آب رودخانه کارون نیز درتمام طول سال درآنها جریان داشت. خندق گرگر درشرق شوشتر نزدیکترین فاصله را با بافت شهر داشت. همچنین شاخه شطیط کارون درشمال شهر علاوه بر حفاظت از بخش شمالی شهر از طریق نهر داریون بخش غربی شهر رادر بر می گرفت. این نهر علاوه برانتقال آب جهت شرب وآبیاری زمینهای کشاورزی نقش عملی یک خندق را نیز جهت حفاظت از شوشتر ایفا می نمود.

۳- یکی از ارکان بافتهای قدیم علی الخصوص شهر هایی با آب وهوای گرم وجود ساباط هایی است که درجای جای بافت پراکنده بوده وخاصیت آنها این است که دراصل ایجاد یک فضای خنک وسایه دار را علی الخصوص درتابستان جهت استراحت وهمین طور دفع گرما فراهم نمایند..شهر مهم وتاریخی شوشتر نیز ازاین قاعده مستثنی نبوده ودارای دهها ساباط بوده که درحال حاضر درحدود سی ساباط آن سالم مانده است.

۴- زمانی که شاپور اول ساسانی تصمیم به ایجاد شهری درمکان فعلی شوشتر نمود، تمام شرایط طبیعی ومحیطی برای ساخت یک شهر دراین مکان مهیا بود. بنابراین شاپور پس از ایجاد قلعه ودژ حاکم نشین (قلعه سلاسل فعلی) دستور ساخت منازل مسکونی رادر پیرامون قلعه صادر نمود. این محل دارای بستری مستحکم وسنگی از نوع سنگهای رسوبی بوده ونسبت به زمینهای پیرامون مرتفع تر می باشد. از سنگهای رسوبی به دلیل سادگی تراش آنها استفاده های متعددی شده است. مانند شوادان، شهبستان، تونلها ومسیر های انتقال آب و...

۵- درمنابع ومتون تاریخی موجود آمده است که شوشتر دارای شش دروازه بوده ویکی از دلایلی که به آن شوشتر گویند وجود همین شش دروازه می باشد که به صورت شش دربروده که درنهایت به ششتر وشوشتر درآمده است. این پلها ودروازه های ورودی وخروجی شهر واسط ارتباط بین شهر وبیرون شهر بوده اند.

عنوان حاکم نشین مطرح کرد که باعث تراکم بالای استقرار در طول استقرار گردیده است.

معرفی جزئیات و تشکیلات معماری بناها

۱- ورودی بنا

ورودی بنا عمدتاً به صورت یک طاق بلند و کشیده با تزیینات آجر کاری درلچکی های بالای سردر می باشد دو سکوی سنگی نیز در طرفین ورودی جهت نشستن تعبیه گردیده بود جنس در از چوب بوده و برای تزیین آن از گل میخ های فلزی استفاده می شده است در ورودی از دو بخش قرینه که بر روی یکدیگر قفل و بست می شدند تشکیل گردیده و در هر بخش آن کوبه ی فلزی که یکی مخصوص استفاده آقایان بوده و دیگری مخصوص استفاده خانم ها نصب شده بود. این کوبه ها از لحاظ وزن و شکل با یکدیگر متفاوت بوده و صدای تولید شده از آنها مشخص کننده مرد یا زن بودن مراجعه کننده داشت به طور کلی ورودی و نمای آن در بافت مسکونی قدیم شوشتر بسیار مورد توجه بوده و سازندگان و معماران سعی کرده اند تا نمائی زیبا، دلنشین و کامل را خلق کنند.

۲- هشتی و دالان

پس از ورودی هشتی قرار گرفته که عبارت بود از یک فضای هشت ضلعی که رابط بین داخل و خارج منزل و بنا به شمار می رفت. دالان یک راهرو متصل به هشتی بوده که به صورت زاویه دار ساخته می شد تا داخل منزل از چشم رهگذران محفوظ بماند. در برخی بناها نیز تنها از هشتی و یا دالان استفاده می شده است، که هر دو یک هدف را دنبال می کرده اند البته کار برد دیگری نیز دالان و هشتی داشته که

قلعه سلاسل در بالاترین نقطه شمالی شهر دارای خندقی بود که آب کارون در آن جریان داشت این خندق تا چند دهه اخیر موجود بود، ولی به دلیل گسترش ساخت و سازها دیگر اثری از این خندق مشاهده نمی شود.

در کتاب تذکره شوشتر می خوانیم: «هوشنگ فرمان داد که مردم خانه بسازند و مقرر داشت که خانه ها را نزدیک یکدیگر و اساسها را محکم و دیوارها را بلند نمایند و بعد از اتمام خانهها (خانه ها) حصار و وثیق به دور خانه بنا نهاد که مجموع شهر حکم یک خانه به هم رسانید (جزایری، ۱۳۸۸، ص ۸۹)

۷- در هر محیط جغرافیایی با توجه به موقعیت طبیعی خاص آن از مصالح بومی همان محل استفاده می شده است. در مناطق کوهستانی عمده مصالح از سنگهای همان منطقه بوده و بناها از سنگ ساخته می شدند. در مناطق کویری و دشت به دلیل کثرت مصالح خشت و آجر به دلیل اینکه خشت و گل از یک ماده ساخته شده اند به مرور زمان قدرت ترکیبی و اتصال آنها رو به تزاید می گذارد. در بافت قدیم شوشتر از مصالح آجر، سنگ و خشت و ملات گل و گچ در ساخت بناها استفاده شده است خاصیت خشت و گل داشتن عایق حرارتی است دیوارها دارای قطر زیاد بوده که همین امر باعث می شده در گرمای تابستان و سرمای زمستان یک دمای متعادل در منزل مسکونی باشد. استفاده از مصالح فوق و همین طور چوب و حصیر نشان از استفاده گسترده از انواع مصالح ساختمانی بوده است.

۸- بافت قدیم شوشتر یکی از گسترده ترین بافت های تاریخی ایران به شمار می رود که دلیل آن را باید در دیرینگی و قدمت بالا و مرکزیت این شهر به

شد. معمولا اتاق ها دارای طاقچه ورف های متعدد ویکپارچه اند که به منظور قرار دادن اشیاء و ایجاد تنوع و دوری از یکنواختی به صورت قرینه در داخل اتاق ها و حتی بیرون از اتاق ها ساخته می شدند از لحاظ تزئینات نیز ورودی اتاق ها دارای تزئینات آجر کاری و بعضا کاشی کاری است و داخل اتاق ها نیز معمولا سفید کاری شده است.

۵- شبستان

در حدود ۳ الی ۴ متر در زیر اتاق ها معمولا فضایی جهت استراحت تعبیه می شده که اصطلاحا به آن شبستان گفته می شد که دارای دریچه هائی به حیاط بود و جریان هوا را به داخل هدایت می نمود همچنین باد گیری که به پشت بام شبستان وصل می شد جریان هوا را به داخل شبستان هدایت کرده و باعث تهویه فضای داخل شبستان می گردید.

۶- شوادان (شوادون)

مشخصه معماری سنتی شوشتر وجود فضایی زیر زمینی است که در حدود ۲۵ تا ۳۵ پله به زیر زمین هدایت می شود به این فرم معماری در منطقه شوادون گفته می شود. شوادون ها در عمق ۱۵ تا ۲۰ متری و به صورت مایل ساخته می شدند و در آنها فضا هائی جهت استراحت و استفاده از هوای مطبوع آن تعبیه می گردید که آنها «کت» گفته می شد. از شوادانها در ایام تابستان استفاده می گردید. دمای داخل شوادونها با خارج در حدود ۲۰ الی ۲۵ درجه اختلاف داشت و مکان آرام و مطبوعی بود که اهالی منطقه در ساعات گرم به درون آنها پناه می بردند. شوادونها دارای دریچه و نور گیری در بالا بودند که علاوه

عبارت بود از حفظ و تعادل دمای داخل بنا اعم از حمام ، مسجد و منزل.

۳- حیاط

مشخصه معماری سنتی شوشتر ساخت اطاقهائی در طرفین حیاط است. حیاط مرکزی در منازل سنتی محلی است برای استراحت و انجام کارهای روز مره تمام اتاقها دریچه ای روبه حیاط دارند که باعث ایجاد نشاط و تهویه درونی اتاقها می شود. در حیاط معمولا آب نما ، باغچه و درخت وجود داشته که زیبایی خاصی به مجموعه بنا می داده است.

۴- اتاقها

معمولا اتاق ها به حالت یک پارچه و متصل به هم بوده و همگی از طریق درهای داخلی به یکدیگر وصل می شدند. اتاق ها به فرم مطلوب فصول سرما و گرما به گونه ای ساخته می شدند که در تابستان ها از اتاق هایی که پشت به نور آفتاب بود استفاده می شد و در زمستان ها از اطاق هایی که رو به نور خورشید بودند استفاده می گردید. سقف اتاق ها معمولا طاق مانند ساخته می شد معمولا برای پوشش سقف از نی هایی که بوسیله گچ به یکدیگر متصل شده بودند به منزله اسکلت بندی سقف بنا استفاده می گردید. در نهایت فواصل موجود بین این نی ها بوسیله آجر و خشت پوشانده می شد. اتاق هایی نیز جهت پذیرایی به نام شاه نشین ساخته می شد که فضای باز وسیعی داشت و از سه دریهای با شیشه های الوان و رنگارنگ که اصطلاحا به آنها ارسی گفته می شود جهت ارتباط با فضای حیاط استفاده می

برایجاد روشنایی و تهویه بر فراز آن مواد غذایی فاسد شدنی را جهت نگهداری موقت بوسیله آویزان کردن درون آن قرار می دادند. به این حفره ونور گیر در منطقه (سیسرا) گفته می شد.

نتیجه گیری:

گسترده ترین بافت مسکونی در استان خوزستان به شوشتر تعلق دارد. بدلیل تداوم جریان زندگی در طول تاریخ در شوشتر، در هر دوره ما شاهد یک تحول در چگونگی معماری و ساخت بناها هستیم. در بررسی تاریخ شوشتر شاهد بیماریها و بلایای طبیعی مانند سیل و زلزله بوده ایم که باعث خسارت و تلفات متعددی چه در حوزه انسانی و چه در بخش کشاورزی و دامداری شده اما در هیچ زمان جریان زندگی در این شهر متوقف نشده است. فرهنگ و آداب و رسوم و شیوه زندگی نقش اساسی در فرم و اشکال خاص منازل داشته است. همچنانکه موقعیت اجتماعی و توان اقتصادی می توانسته در ساختار و جزئیات بنا ها تاثیر بسزائی داشته باشد اما به طور کلی ساخت بنا ها متأثر از نوع شغل، فرهنگ خاص و آئین ها و آداب منطقه ای بوده است. در هر گوشه بافت شوشتر که کاوشی صورت گیرد قطعات کاشی و سفالهای ادوار قدیمی تر به عینه مشاهده خواهد شد. در بافت سنتی ایران به خصوص شوشتر فن و هنر، تکنیک و سنت، عقل و معرفت به طور کلی با یکدیگر تلفیق شده اند و عنصری زنده، پویا و جهانی ساخته اند. شناخت و معرفی این بناها و این ارزش های ملی

بومی و منطقه ای بایستی در دستور کار پژوهشگران قرار گیرد و این معماران، باستان شناسان و اندیشمندان هستند که بایستی ارزش و اعتبار این میراث های فرهنگی پایدار را به جهانیان معرفی کنند. هجوم توانمند معماری مدرن نبایستی خللی در توجه به حفظ این میراث های گرانبها وارد نماید. معرفی این آثار و ایجاد موقعیت هایی ممتاز جهت جذب جهانگردان و گردشگران شکوفائی اقتصادی ملی و منطقه ای را نیز علاوه بر معرفی فرهنگ ایران به جهانیان در پی خواهد داشت.

پیشنهادات

- ۱- حفاظت و مرمت از بنا های موجود در بافت قدیم بعنوان سرمایه های ملی.
- ۲- احیاء بافت قدیم به منظور معرفی فرهنگ بومی منطقه.
- ۳- معرفی آثار موجود به منظور جذب گردشگران و رشد صنعت گردشگری.
- ۴- ثبت ملی آثار با ارزش موجود در بافت قدیم به منظور جلوگیری از تخریب آنها.
- ۵- ایجاد بانک اطلاعات در زمینه پژوهش و مرمت آثار تاریخی موجود.
- ۶- با توجه به اینکه معماری سنتی دارای اصالت بومی و منطقه ای است بهتر است با معماری مدرن امروزی تلفیق گردد تا از تاثیر شگرف آن بر زندگی مردم منطقه شاهد روزی باشیم که به گذشته اصیل خویش باز گردیم.

منابع

- ۱- پوربختیار، غفار و بهنیا، غلامرضا، ۱۳۹۲، شوشتر در سفرنامه ها، خاطرات و کتب جغرافیایی، ناشر معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر
- ۲- جزایری، سیدعبداله، ۱۳۸۸، تذکره شوشتر، اهواز، ناشر تراوا
- ۳- حسینی شوشتری مرعشی، علاءالملک، ۱۳۷۸، فردوس درتاریخ شوشتر و برخی از مشاهیر آن، تهران، ناشر انجمن آثار و مفاخر فرهنگی
- ۴- نجم الملک، حاج عبدالغفار، ۱۳۶۲، سفرنامه خوزستان، تهران، ناشر موسسه مطبوعاتی علمی
- ۵- نیرومند، محمد باقر، ۱۳۸۴، یادی از شوشتر، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی